

N:o 7.

Af herr **Ljungberg**, *angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag i fråga om rätt att förändra fideikommiss i fast egendom till penningfideikommiss.*

Vid 1907 års riksdag, då fideikommissfrågan ånyo förelåg till behandling, hemställde lagutskottet i sitt utlåtande n:o 38 om utredning i syfte att innehafvare af fideikommiss i fast egendom måtte kunna berättigas att helt eller delvis sälja egendomen mot det att köpeskillingen i stället sattes såsom fideikommiss.

Utskottets förslag bifölls, liksom tidigare mera vidtgående förslag, utan debatt af Andra Kammaren, hvaremot detsamma afslogs af Första Kammaren med 71 röster mot 58. Denna utgång för det måttfullt och praktiskt klokt afvägda utskottsförslaget väckte hos många en ej ringa förstämning, hvilken jag nu vågar gifva uttryck åt medelst motionerande i samma riktning, som berörda förslag angifver; och torde härför kunna hämtas stöd jämväl af den relativt höga minoritetssiffran.

Väl förmår jag inse det i viss mån befogade i det kraftiga motstånd, som i Första Kammaren rests mot de tidigare framkomna förslagen om fideikommissens upphäfvande, hvarigenom utan direkt behof för samhället en under lagens hägn tillkommen stiftelse skulle omintetgöras. Men däremot kan jag med bästa vilja icke förstå det befogade eller ens lämpliga i motståndet till ett förslag, som allenast går ut på att bereda möjlighet till fideikommissens anordnande på ett mera tidsenligt sätt eller att vidga området för stiftelsernas tillfredsställande utnyttjande. Sådant må väl icke kunna anses visa mindre respekterande af död mans vilja — rätt tolkad —

än den utväg till förändring af en bestående fideikommissstiftelse, som fastslagits redan genom kungl. förordningen den 3 april 1810, åtminstone såvidt därigenom tillstoddes inteckning med eventuellt följande tvångsrealisation.

Vill man fördomsfritt bedöma saken, lär man icke kunna undgå medgifva, att den med förevarande motion åsyftade rättighet att, när sådant finnes lämpligt, omvandla fideikommiss i fast egendom till penningfideikommiss allenast innebär en utveckling af det genom 1810 års förordning lagfästade förfarandet. Det lär ej heller kunna med allvar förnekas, att det ifrågasatta lossandet på de allt fortfarande för strama fideikommissbanden är af nationalekonomisk betydelse därutinnan, att uppkomsten af en mångfald af nya självständiga landt gårdar och småbruk med intensiv drift möjliggöres.

Lika litet kan det bestridas, att för stiftelsernas verkliga ändamål det ofta under nuvarande förhållanden skulle vara förmånligt såväl att helt försälja fideikommissfastighet af ringa omfattning som ock att afyttra delar af de större fideikommissegendomarna, i hvilket sistnämnda fall innehafvaren med bibehållande exempelvis af hufvudgården skulle beredas tillgång till en säker kapitalafkastning, hvarmed, utom annat, den i allmänhet dyra kostnaden för uppsättning kunde gäldas.

Det har gjorts gällande, att några fullgiltiga skäl icke framkommit för det ifrågasatta förfarandets utsträckning till fideikommissfastighet i stad; men om också ur nationalekonomisk synpunkt en sådan utsträckning saknar större betydelse, lär densamma enligt mitt förmenande kunna i ett eller annat fall lända till förmån för fideikommissinnehafvaren och själfva stiftelsen. Vid sådant förhållande synes det mig icke vara lämpligt att begränsa förfarandet till fast egendom å landet.

För att fatta mig kort, vill jag i afseende å en närmare utveckling af de skäl, som tala för en lagbestämmelse i angifvet syfte, hänvisa till åberopade utskottsbetänkandet äfvensom de af herrar Fahlbeck och af Ekenstam under debatten i Första Kammaren afgifna yttranden. Därjämte synes det mig värdt att påpekas, såväl att motståndet till hvarje ändring i de bestående förhållandena väsentligt fotats på rent formella grunder som ock att därvid från inflytelserikt håll gjorts det uttryckliga medgifvande, att, om innehafvare af fideikommissfastighet blefve satt i tillfälle att delvis försälja fastigheten, detta kunde vara en fördel för själfva stiftelsen.

I fråga om sättet för förvaltningen af de eventuellt uppstående fideikommisskapitalen lär endast en fullständig utredning af saken kunna lämna

tillfredsställande anvisning, hvadan jag anser mig icke böra göra något uttalande därutinnan.

Under hänvisning till hvad jag sålunda haft äran anföra tillåter jag mig föreslå,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, på hvilka villkor fideikommissstiftelser i fast egendom må kunna af innehafvaren helt eller delvis säljas mot det att köpeskillingen i stället sättes såsom fideikommiss.

Stockholm den 22 januari 1909.

Louis Ljungberg.
